

1. Obiekt

KAPLICA ZAMKOWA

2. Czas powstania

1 ćw. XVII w

3. Miejscowość

SIEDLISKO

4194

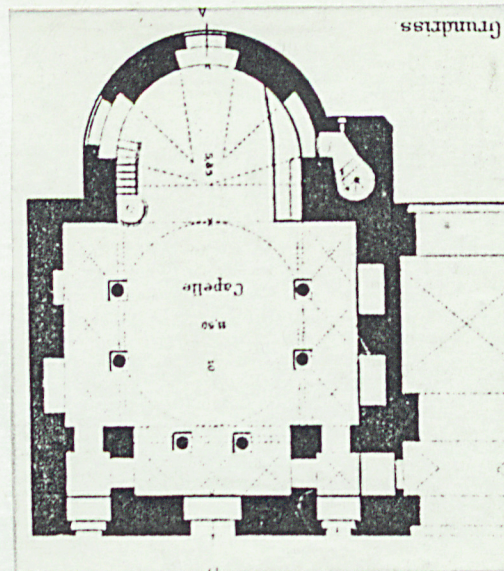
11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

1

1. Widok kaplicy od strony pn
/repr. G.Grundmann/
2. Rzut przyziemia.
3. Widok od pn. /1990 r/

autor zdjęć
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów

2

3

4. Adres pl, Zamkowy 26

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo zielonogórskie

gmina w.m. pow. Nowa Sól

6. Poprzednie nazwy miejscowości

CAROLATH, KARLATH, KARLATT

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975

województwo zielonogórskie

powiat Nowa Sól

8. Właściciel i jego adres

Urząd Gminy w Siedlisku

9. Użytkownik i jego adres

T. Paperska

10. Rejestr zabytków

Nr 16 data 2.01.1950

Kaplica powstała w czasie renesansowej rozbudowy zamku siedliskiego, którą rozpoczął Georg von Schönaich, podpisując w 1597 roku umowę z budowniczym Melchioriem Deckhardtem. Budowę jej ukończono w 1615 roku a w 1618 roku została poświęcona.

Projekt kaplicy przypisywano Valentemu Säbischowi, ze względu na zachowany, sporządzony przez niego rzut i przekrój kaplicy. Brak jednak na tym rysunku bogatej dekoracji rzeźbiarskiej i inna jest w związku z tym architektura empor. Może więc on jedynie stanowić jedną z projektowanych wersji. Zrezygnowano też z reprezentacyjnego wejścia w elewacji zachodniej od strony dziedzińca oraz jej bogatego rozczłonkowania. Zrealizowana elewacja zachodnia kaplicy nawiązuje do sposobu opracowania elewacji całego skrzydła wschodniego.

Obiekt ten jest wynikiem połączenia tradycji bezabsydowej, emporowej kaplicy typu wschodniemieckiego z wypracowanym w Stuttgarcie typem z amboną, usytuowaną przy absydzie ołtarzowej.

Wnętrze kalwińskiej kaplicy zamkowej w Siedliszku jest jedynym zachowanym na Śląsku tego typu przykładem. Jego integralność i racjonalna funkcjonalność stanowi jedno z największych osiągnięć protestanckiej architektury sakralnej XVII wieku. Utrzymana w duchu manieryzmu dekoracja kaplicy łączy się stylistycznie z pozostałymi elementami dekoracji rzeźbiarskiej renesansowego zamku: salą kolumnową, portalem i balkonem w skrzydle południowym. Nie znamy twórców tego zespołu kamieniarskiego choć pozostawili oni liczne znaki kamieniarskie.

W 1914 roku ukończono budowę dostawionego do północnej ściany kaplicy parterowego aneksu. Było to mauzoleum, zmarłego w 1912 roku ks. Carla von Schönaich. Wzniósł je Hans Poelzig.

Kaplica użytkowana była do końca II wojny światowej.

Kaplica znajduje się w północnej części wschodniego skrzydła zamku. Od części południowej, mieszkalnej oddzielona jest usytuowanym na osi tego skrzydła przejazdem. Prowadzi z niego główne wejście do kaplicy. Wzniesiona z cegły /w prezbiterium występują pojedyncze kamienie/, orientowana, jednonawowa budowla założona jest na rzucie zbliżonym do kwadratu o wymiarach 10x9 m. Od wschodu przylega do niej węższe, półkoliście zamknięte prezbiterium, występujące poza obręb murów obwodowych wschodniego skrzydła zamku. Ściany prezbiterium przeprute są trzema ostrołukowymi oknami. W elewacji zachodniej występują sprzężone okna w prostokątnych obramieniach. Ich bogata kamieniarka jest jedynym czynnikiem wyróżniającym kaplicę w fasadzie od strony dziedzińca tego skrzydła. Jest ona trójkondygnacyjna i trójosiowa, tworząc jednolitą całość z częścią mieszkalną tego skrzydła. Trójkondygnacyjna bryła kaplicy kryta jest dachem czterospadowym, którego wschodnia połać wygina się półkoliście idąc za formą absydy.

Jednoprzestrzenne wnętrze ujmują z trzech stron /pd., zach., pn./ dwie kondygnacje empor. Otwierają się one do wnętrza trzema półkolistymi arkadami, wspartymi w przyziemiu na dwóch narożnych filarach oraz sześciu kolumnach o doryckich kapitelach i trzonach dekorowanych ukośnie biegnącymi taśmami, które wydzielają pola wypełnione stylizowanymi motywami kwiatów i liści akantu. Na skrzyżowaniu taśm występują kaboszony. Na drugiej kondygnacji empor oraz ponad nią wykonano ażurową balustradę. Jest ona podzielona na kwadratowe pola, wypełnione motywami czworoliści, rybich pęcherzy i kół z wpisanym w nie krzyżem. Kolumny drugiej kondygnacji empor mają trzony dekorowane ornamentem okuciowym i roślinnym. Całość dekoracji wykonano w piaskowcu. Była ona pierwotnie polichromowana.

Nawa kaplicy kryta jest sklepieniem żagielkowym a w absydzie występuje koncha. Przy ścianie północnej prezbiterium usytuowana została kamienna ambona związana stylistycznie z wystrojem wnętrza.

Jej kosz wsparty jest na smukłej stopie. Schody o pełnej balustradzie prowadzą od prezbiterium. Całość wieńczy profilowany, wieloboczny baldachim. Kosz i balustrada podzielone są na pięć prostokątnych pól, dekorowanych rollwerkowymi kartuszami, rozetami i motywami okuciowymi. Na osi prezbiterium na ścianie wschodniej znajduje się tablica z inskrypcją, zwieńczona kompozycją heraldyczną. Jest ona podzielona na trzy części, ograniczona ornamentem rollwerkowym z przedstawieniami /po lewej/ Samsona walczącego z lwem i /po prawej/ Dawida i Goliata.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sala widowiskowa
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja W latach 1951-52 przeprowadzono prace remontowe polegające na uzupełnieniu sklepień, wykonaniu nowej więźby dachowej i pokryciu dachu. W końcu lat 80-tych zakończono prace konserwatorskie.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Pomimo przeprowadzonego w ostatnich latach remontu kaplicy w jej wnętrzu widoczne są ślady wilgoci. Mauzoleum użytkowane obecnie z przeznaczeniem na kawiarnię jest w dobrym stanie technicznym.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Zabezpieczenie murów przed wilgocią.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Nie zachowane.

22. Bibliografia

1. H.Lutsch, Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien, B.III, Die Kunstdenkmäler der Reg. Bezirk Liegnitz, Breslau 1891, s.72-82.
2. M.Jende, Schloss Carolath in Schlesien /w/ Zeitschrift für Bauwesen, Berlin 1878, XXVIII, s.562-563.
3. A.Wiesenhütter, Der evangelische Kirchenbau Schlesiens, Breslau 1926.
4. G.Grundmann, Schlesiens evangelische Kirchen und ihre Bedeutung für die schlesische Kunstgeschichte und Denkmalpflege./w/ Jahrbuch der schlesischer F.W.Universität zu Breslau, B.III, 1958, s. 136.
5. P.Banas, Studia nad śląską architekturą protestancką 2 poł. XVII wieku. /w/ Rocznik Sztuki Śląskiej, VII, 1971, s.45-46.
6. J.Harasimowicz, Protestanckie budownictwo kościelne wieku reformacji na Śląsku. /w/ Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, R. XXVIII, 1983, z. 4, s.358-369.
7. A.Gajec, Kaplica zamkowa w Siedlisku, Żagań 1989 /mpis/

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. M.Klose, Ortsbilder aus dem Kreise Grünberg in Darstellung von B.B.Werner. /w/ Grünberger Hauskalender, 1936, s.62-63.
2. M.Jende, Atlas zur Zeitschrift für Bauwesen, t.XXVIII, 1878, Tabl. 62.

24. Uwagi różne

Kaplica użytkowana jest obecnie jako sala widowiskowa a mauzoleum jako kawiarnia.

25. Wypełnił

mgr Barbara Bielinis-
Kopeć
VI 1992

26. Sprawdził

1. Miejscowość

SIEDLISSKO

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KAPLICA ZAMKOWA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d. p.13, zdjęcia

Treść zachowanej inskrypcji brzmi:

"Dla potomności. Jerzy wolny baron Schönaich szlachetny założyciel gimnazjum schönaichowskiego, serce i pozostałe wnętrze pozostawił w tej kaplicy, którą to kaplicę on pierwszy w rodzinie wznosił z potrzeby serca, a co więcej uświęcił modłami pobożnego serca, godnym wydaje się więc, aby w niej złożone zostało serce zmarłego. Żył urodził się dnia 17 października 1557 roku, miesiąca lutego dnia 23 zmarł. Psalm CXIX W sercu moim złożyłem słowo Twoje, Panie".

Do kaplicy przylega wzniesione po stronie północnej mauzoleum, w którym złożono prochy ks. Carla von Schönaich. Murowane z cegły, założone na rzucie czworoboku jest budowlą parterową, krytą namiotowym daszkiem. Pierwotnie połączone było z kaplicą portalem w ścianie północnej. Obecnie wtórnie wybity od wschodu otwór stanowi wejście główne. Znajdujący się tu sarkofag przeniesiony został w 1990 roku na cmentarz przy kościele w Siedliszku.

1. Widok wnętrza /repr. G. Grundmann
2. Oryginalna stolarka wejścia głównego.

155 Carolath, Schloßkapelle, 1616–18, Ansatz des Altars
156 Schiff gen NO mit Kanzel am Choransatz 157 Tür
von Caspar Berger

2

Wkładkę założył: mgr Barbara Bielinis-Kopeć
(imię, nazwisko, data)

archiwum PSOZ w Zielonej Górze.

Miejsce przechowywania negatywów:

1. Miejscowość

SIEDLISSKO

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KAPLICA ZAMKOWA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

1

2

3

1-4. Widok na empory
5. Ambona

4

5

Wkładkę założył: mgr Barbara Bielinis-Kopeć
(imię, nazwisko, data)
archiwum PSOZ

Miejsce przechowywania negatywów: